GS0 S6 02 (M)
Exam Code : SOM 6B

সামাজিক আন্দোলন

ষষ্ঠ ষাণ্মাসিক

সমাজতত্ত্ব

খণ্ড - ১

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

বিষয় বিশেষজ্ঞ মণ্ডলী

অধ্যাপক জ্যোতি প্রসাদ শইকীয়া, ডিব্রুগড় বিশ্ববিদ্যালয়

ড° নির্মালি গোস্বামী,তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়

সমন্বয়ৰক্ষী

ডোলা বৰকটকী, সহকাৰী অধ্যাপিকা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

মূর্চ্ছনা কৌশিক,শৈক্ষিক পৰামর্শদাতা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য

অধ্যায়	প্রস্তুতি গোটৰ সদস্য	ভাষান্তৰকাৰী
১,২	ভূষিতা শর্মা, তেজপুৰ	(১) সীমান্ত বর্মন (২) কংকন বৰা
৩,৪,৫,৬	শ্রুজনী স্মৃতিৰেখা, গৱেষণা শিক্ষার্থী, টি আই এচ এচ, গুৱাহাটী	(৩) সীমান্ত বর্মন (৪) ভাস্বতী গোস্বামী, (৫) অজিতাভ হাজৰিকা, (৬) বিনয় শর্মা
৭	ড°পিয়াশী দত্ত, এমিটি বিশ্ববিদ্যালয়	অর্ণৱ শর্মা

সম্পাদনা গোটঃ

বিষয়বস্তু (ইংৰাজী সংস্কাৰণ) ঃ পমিদি হাগ্‌জেৰ, সহঃ অধ্যাপিকা, সমাজতত্ত্ব বিভাগ, তেজপুৰ বিশ্ববিদ্যালয়

ভাষা (ইংৰাজী সংস্কাৰণ) ঃ এলিজাবেথ এল. থিয়েক, সহঃ অধ্যাপিকা, ইংৰাজী বিভাগ, কামপুৰ মহাবিদ্যালয়

ভাষা (অসমীয়া সংস্কাৰণ) ঃ মিনি দেৰী, সহযোগী অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, কামপুৰ মহাবিদ্যালয়

ড০ নিভাৰাণী ফুকন, সহঃ অধ্যাপিকা, অসমীয়া বিভাগ, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

গাঁথনিক সম্পাদনা ঃ মূর্চ্ছনা কৌশিক,শৈক্ষিক পৰামর্শদাতা, কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়

প্রথম প্রকাশ ঃ জানুৱাৰী, ২০২০

This Self Learning Material (SLM) of the Krishna Kanta Handiqui State Open University is made available under a Creative Commons Attribution-Non Commercial-Share Alike 4.0 License (international): http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিক মুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ হৈ পঞ্জীয়কৰ দ্বাৰা মুদ্রিত আৰু প্রকাশিত।

মুখ্য কার্যালয় ঃ পাটগাঁও, ৰাণী গেট, গুৱাহাটী - ৭৮১ ০১৭

উপ-মুখ্য কার্যালয় ঃ হাউচফেড কমপ্লেক্স, দিচপুৰ, গুৱাহাটী - ৭৮১ ০০৬; Web : www.kkhsou.in

এই শিক্ষণ সামগ্রী প্রস্তুতিৰ বাবে আর্থিক অনুদান আগবঢ়োৱা
দূৰ শিক্ষা সংস্থা, বিশ্ববিদ্যালয় অনুদান আয়োগৰ ওচৰত বিশ্ববিদ্যালয় কৃতজ্ঞ।

বিষয়সূচী

পৃষ্ঠা নং

অধ্যায় ১ ঃ **সামাজিক আন্দোলন ঃ এটি পৰিচয়** ৭-১৭

সামাজিক আন্দোলনৰ অর্থ আৰু বিভিন্ন স্তৰসমূহ, সামাজিক আন্দোলনৰ বৈশিষ্ট্যসমূহ, সামাজিক আন্দোলনৰ প্রকাৰ বিভাজন, সামাজিক আন্দোলন আৰু সামাজিক পৰিৱর্তন

অধ্যায় ২ ঃ **সামাজিক আন্দোলনৰ তত্ত্বসমূহ** ১৮-২৫

আপেক্ষিক বঞ্চিতকৰণ তত্ত্ব, গাঁথনিগত কার্যাৱলী তত্ত্ব, সমল সংগৃহীতকৰণ তত্ত্ব

অধ্যায় ৩ ঃ **সামাজিক আন্দোলনৰ বৈপ্লৱিক দৃষ্টিভংগী** ২৬-৩৬

আভাস, মুখ্য পৃষ্ঠপোষকসকল, দৃষ্টিভংগীসমূহ, বিচার্য বিষয়সমূহ

অধ্যায় ৪ ঃ **সামাজিক আন্দোলনৰ সাম্যবাদী দৃষ্টিভংগী** ৩৭-৪৮

সামাজিক আন্দোলনৰ সাম্যবাদী দৃষ্টিভংগী ঃ ৰূপৰেখা, আলোচ্য বিষয়বস্তু আৰু দৃষ্টিকোণ

অধ্যায় ৫ ঃ **সামাজিক আন্দোলনসমূহৰ উদাৰনৈতিক দৃষ্টিভংগী** ৪৯-৬১

উদাৰনৈতিক দৃষ্টিভংগীৰ আভাস, উদাৰনৈতিক দৃষ্টিভংগীৰ মুখ্য পৃষ্ঠপোষকসকল, উদাৰনৈতিক দৃষ্টিভংগীৰ প্রেক্ষাপটসমূহ, মূল বিষয়সমূহ

অধ্যায় ৬ ঃ **নব্য সামাজিক আন্দোলনসমূহ** ৬২-৭০

নব্য সামাজিক আন্দোলনৰ আলেখলেখ ঃ বৈশিষ্ট্য আৰু বিষয়সমূহ

অধ্যায় ৭ ঃ **ধর্মীয় আন্দোলন** ৭১-৮০

ভাৰতত ধর্মীয় আন্দোলনৰ উদ্ভৱ, ভাৰতত ধর্মীয় আন্দোলন উদ্ভৱৰ কাৰণ, ভাৰতত সংঘটিত ধর্মীয় আন্দোলনৰ ওপৰত আলোকপাত ঃ বিভিন্ন দিশ আৰু ফলাফল

পাঠ্যবিষয়ৰ পৰিচয়

'সামাজিক আন্দোলন' নাম দিয়া এই পাঠ্যবিষয়টোৰ জৰিয়তে শিক্ষার্থীসকলক সমাজতাত্ত্বিক দিশেৰে সামাজিক আন্দোলনৰ পৰিঘটনাটো বুজাত সহায় কৰিব।

পাঠ্যবিষয়টোত মুঠ ১৫ টা অধ্যায় আছে। অধ্যায়বোৰক দুটা খণ্ডত ভগোৱা হৈছে। খণ্ড-১ ত ৭ টা অধ্যায় আৰু খণ্ড-২ ত ৮ টা অধ্যায় সন্নিৱিষ্ট কৰা হৈছে। পাঠ্যবিষয়টোৱে সামাজিক আন্দোলনৰ ধাৰণাটো সর্বাংগীন ৰূপত বিশ্লেষণ কৰাৰ প্রয়াস কৰিছে। সামাজিক আন্দোলনৰমৌলিক তাত্ত্বিক দৃষ্টিভংগীৰ আলোচনাৰে পাঠ্যবিষয়টোৰ পাতনি মেলা হৈছে। ইয়াত সামাজিক আন্দোলনৰ উদাৰ, বৈপ্লৱিক আৰু সাম্যবাদী-দৃষ্টিভংগীবোৰ আলোচনা কৰা হৈছে। ইয়াত নব্য সামাজিক আন্দোলনৰ ধাৰণাতো আলোকপত কৰা হৈছে।

পাঠ্যবিষয়ৰ অন্য অধ্যায়বোৰত সামাজিক আন্দোলনৰ বিশেষ প্রকাৰবোৰৰ আলোচনা কৰা হৈছে। এই প্রকাৰবোৰ ভাৰতীয় পৃষ্ঠভূমিৰ বিশেষ উল্লেখেৰে বিশ্লেষণ কৰি চোৱা হৈছে। ধর্মীয় আন্দোলন, সংস্কাৰ আন্দোলন, ছাত্র আন্দোলন, পৰিচয় ৰক্ষাৰ আন্দোলন, নাৰী আন্দোলন, পৰিৱেশ আন্দোলন, জনজাতি আন্দোলন, দলিত আন্দোলন আদি ধাৰণাৰ আলোচনাকো অধ্যায়বোৰত সামৰি লোৱা হৈছে।

অধ্যায়বোৰত আলোচনা কৰা বিষয়বোৰ প্রাসংগিক উদাহৰণেৰে ব্যাখ্যা কৰাৰ প্রয়াস কৰা হৈছে।

খণ্ড পৰিচয়

কৃষ্ণকান্ত সন্দিকৈ ৰাজ্যিকমুক্ত বিশ্ববিদ্যালয়ৰ স্নাতক মহলাৰ সমাজতত্ত্ব বিষয়ৰ ষষ্ঠযাণ্মাসিকৰ 'সামাজিক আন্দোলন' শীর্ষ পাঠ্যবিষয়ৰ এইটো হ'ল প্রথম খণ্ড। খণ্ডটোৰ জৰিয়তে শিভার্থীসকলক সামাজিক আন্সেন্দালন সম্পর্কে অধ্যয়ন কৰাৰ তাত্ত্বিক দৃষ্টিভংগীবোৰ বুজাত সহায় কৰাৰ প্রয়াস কৰা হৈছে।

এই উদ্দেশ্যৰে প্রস্তুত কৰা 'সামাজিক আন্দোলন ঃ এটি পৰিচয়' শীর্ষক প্রথম অধ্যায়ত সামাজিক আন্দোলনৰ অর্থ আৰু প্রকাৰৰ লগতে সামাজিক পৰিৱর্তনৰ সৈতে ইয়াৰ সম্পর্ক আলোচনা কৰা হৈছে।

'সামাজিক আন্দোলনৰ তত্ত্বসমূহ' শীর্ষক দ্বিতীয় অধ্যায়ত আপেক্ষিক নাটনি তত্ত্ব, সংৰচনাত্মক প্রকার্যমূলক তত্ত্ব আৰু সম্পদ সংগঠিতকৰণ তত্ত্বত আলোকপাত কৰা হৈছে।

তৃতীয় অধ্যায় 'সামাজিক আন্দোলনৰ বৈপ্লৱিক দৃষ্টিভংগী'ত সামাজিক আন্দোলনৰ বৈপ্লৱিক দৃষ্টিভংগীৰ প্রধান দিশবোৰ, এই দৃষ্টিভংগীয়ে পৃষ্ঠপোষকতা কৰা বিষয় আৰু এই দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে জড়িত সমস্যাবোৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

চতুর্থ অধ্যায়ৰ শিৰোনাম হ'ল 'সামাজিক আন্দোলনৰ সাম্যবাদী দৃষ্টিভংগী'। ইয়াত সামাজিক আন্দোলনৰ সাম্যবাদী দৃষ্টিভংগীৰ প্রধান দিশবোৰ, এই দৃষ্টিভংগীয়ে পৃষ্ঠপোষকতা কৰা বিষয় আৰু এই দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে জড়িত সমস্যাবোৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

'সামাজিক আন্দোলনৰ উদাৰবাদী দৃষ্টিভংগী' নাম দিয়া পঞ্চম অধ্যায়ত সামাজিক আন্দোলনৰ উদাৰবাদী দৃষ্টিভংগীৰ প্রধান দিশবোৰ, এই দৃষ্টিভংগীয়ে পৃষ্ঠপোষকতা কৰা বিষয় আৰু এই দৃষ্টিভংগীৰ সৈতে জড়িত সমস্যাবোৰ আলোচনা কৰা হৈছে।

ষষ্ঠ অধ্যায়ৰ শিৰোনাম হ'ল 'নব্য সামাজিক আন্দোলন'। ইয়াত নব্য সামাজিক আন্দোলনৰ ধাৰণা, ইয়াৰ সৈতে জড়িত সমস্যা, নেতৃত্ব আৰু সাফল্যৰ বিষয়ে আলোচনা কৰা হৈছে।

ধর্মীয় আন্দোলন' নাম দিয়া সপ্তম অধ্যায়ত ভাৰতত উত্থান ঘটা ধর্মীয় আন্দোলনবোৰ, উত্থানৰ কাৰণ আৰু পৰিণাম আলোচনা কৰা হৈছে। আলোচনকালত প্রাসংগিক উদাহৰণ দাঙি ধৰা হৈছে।

পাঠবোৰ অধিক আকর্ষণীয় আৰু তথ্যজ্ঞাপক কৰি তুলিবলৈ অধ্যায়বোৰত 'অধ্যায়টিৰ পৰা আমি কি শিকিলোঁ' নামৰ শিতান এটা ৰখা হৈছে। এই শিতানটোৰ জৰিয়তে অধ্যায়টিত সন্নিৰিষ্ট বিষয়বস্তুবোৰৰ কিছুমান অতিৰিক্ত তথ্য আগবঢ়োৱাৰ প্রয়াস কৰা হৈছে। বিষয়বস্তু অধ্যয়নৰ অগ্রগতি অহৰহভাৱে পৰীক্ষা কৰি থকাত শিক্ষার্থীসকলক সহায় কৰিবলৈ অধ্যায়বোৰৰ বিভিন্ন শিতানৰ অন্তত 'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ' শিৰোনামৰ অধীনত কিছুমান প্রশ্ন সোধা হৈছে। 'অগ্রগতি নিৰীক্ষণ'ত থকা প্রশ্নবোৰৰ উত্তৰ প্রতিটো অধ্যায়ৰ সামৰণিত পঢ়িবলৈ পাব। প্রতিটো অধ্যায়ৰ সামৰণিত শিক্ষার্থীয়ে পৰীক্ষাত আশা কৰা শৈলীত ৰচনাধর্মী আৰু চমু প্রশ্নৰ শিতানত কিছুমান আৰ্হি প্রশ্ন সংলগ্ন কৰা হৈছে।